

# З Україною в серці



*Гетьман  
Української  
Держави  
Павло  
Скоропадський*

**РЕКОМЕНДАЦІЙНИЙ СПИСОК**  
До 150-річчя від дня народження державного,  
політичного і військового діяча, гетьмана Української  
Держави

Запоріжжя  
2023

*«Щоб б там не було, Україна так чи інакше буде. Не змушиш річку йти назад,  
так само і з народом, його не змушиш відмовитися від своїх ідеалів»*  
Павло Скоропадський

Народився П. П. Скоропадський 15 травня 1873 року в місті Вісбаден (Німецька імперія). Старовинний український козацько-шляхетський рід Скоропадських відігравав провідні ролі у вітчизняній політиці та культурі.

Дитячі роки майбутнього українського діяча пройшли у родинному маєтку Тростянці, що на Полтавщині. Початкову освіту він здобув у Стародубській гімназії. У 1886 році вступив до Пажеського корпусу.

Закінчивши навчання, П. Скоропадський отримав призначення у лейб-гвардії Кавалергардського полку і взяв участь у російсько-японській кампанії. На початку Першої світової війни був удостоєний Георгіївського хреста IV ступеня, отримав чин генерал-лейтенанта і став командиром гвардійської кінної бригади. Пізніше, коли відбулася Лютнева революція 1917 року, він командував 34-м армійським корпусом, розташованим на теренах України.

Вже влітку того ж року розгорнулася українізація військових частин, якої Скоропадський не підтримував, побоюючись, що вона негативно вплине на особовий склад армії. Проте, на вимогу уряду та командування, все ж таки українізував своє військо. Таким чином, 34-й армійський корпус залишився боєздатною частиною, яка стримувала наступ більшовицьких військ на Україну. 16-17 жовтня 1917 року на з'їзді Вільного козацтва в Чигирині Скоропадського було обрано отаманом Вільного козацтва.

Після Жовтневого перевороту 1917 року Павло Петрович став на бік Української Центральної Ради і продовжив боротися з більшовиками на Південно-Західному фронті.

29 квітня 1918 року Україна була проголошена Гетьманською державою на чолі з Павлом Скоропадським. У той самий день опубліковано «Грамоту до всього українського народу» та «Закони про тимчасовий державний устрій України». Ці документи стали правовою базою для створення Гетьманської держави. В них повідомлялося про розпуск Центральної Ради і земельних комітетів; гетьман оголошувався найвищим носієм влади, якому належали законодавчі, виконавчі, військові, судові та адміністративні повноваження.

У зовнішній політиці Павло Петрович прагнув до консолідації всіх українських етнічних територій, маючи наміри включити до складу України Кубань та Крим. Гетьманська держава отримала міжнародне визнання, встановивши дипломатичні зв'язки із тридцятьма державами світу.

Правління П. Скоропадського ознаменувалося найважливішими досягненнями в галузі освіти, науки та культури. Великого значення надавалося державним культурним інституціям: були створені Українська Академія наук, Національна бібліотека, Державна драматична школа, Симфонічний оркестр, Державна капела, Кобзарська школа, Національний музей, Центральний архів, Національна галерея та інші культурні заклади. Було засновано два українські державні університети у Києві та Кам'янці-Подільському, а також проведено українізацію шкіл усіх ступенів.

Після виходу австро-німецьких військ з України та захоплення повстанцями Директорії Києва П. Скоропадський 14 грудня 1918 року зрікся влади та виїхав до Німеччини.

За кордоном Павло Петрович брав участь в організації численних філій гетьманських осередків у різних країнах. Завдяки йому у 1926 році створено Український науковий інститут при Берлінському університеті. А під час Другої світової війни він сприяв звільненню з німецьких таборів українських військовополонених і лідерів визвольного руху.

Помер Павло Скоропадський 26 квітня 1945 року у містечку Меттен (Баварія).

## Твори

1. 998533 94(477)"19" С44 Скоропадський П. П. Спогади : кінець 1917 - грудень 1918 / Павло Скоропадський ; із рос. пер. Елеонора Соловей. – К : Наш формат, 2017. – 456 с.
2. 808219 63.3(4Укр)612 С44 Скоропадський П. П. Спомини / Гетьман Павло Скоропадський ; [передм. Г. В. Папакіна]. – К. : Україна, 1992. – 112 с.

## Література про життя та діяльність

3. 999587 94(477)"19" А19 АВЕ : до 100-ліття гетьманату Павла Скоропадського / [за заг. ред. Л. Івшиної ; упоряд. І. Сюдюков]. – Вид. 1-ше. – К. : Українська прес-група, 2018. – 680 с.
4. 951515 63.3(4Укр)61 Г44 Гетьманат Павла Скоропадського: історія, постаті, контрверсії : всеукр. наук. конф. 19-20 травня 2008 р. / Укр. ін-т нац. пам'яті; Ін-т історії України НАН України; [відп. ред. В. Ф. Верстюк]. – К. : Вид-во ім. Олени Теліги, 2008. – 320 с.
5. 1020727 94(477.75) Г87 Громенко С. В. Скоропадський і Крим : від протистояння до приєднання / Сергій Громенко. – К. : Наш формат, 2021. – 352 с.
6. 993147 94(477)"19" ДЗ6 Державник і держава: до 100-річчя проголошення Павла Скоропадського Гетьманом України : збірник наук. праць / Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України, Музей Гетьманства ; [редкол.: Г. Папакін (голова) та ін.]. – К. : [б. в.], 2018. – 240 с.
7. 942559 67.9(4Укр) ДЗ6 Подковенко Т. О. Законодавство про судоустрій та судочинство у період гетьманату Павла Скоропадського // Держава і право : зб. наук. праць : юридичні і політичні науки / Ін-тут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова) [та ін.]. – К. : Ін-тут держави і права. – 2008. – Вип. 41. – С. 146-152.
8. 944480 67.9(4Укр) ДЗ6 Подковенко Т. О. Правове регулювання організації та діяльності Збройних Сил у період гетьманату Павла Скоропадського // Держава і право : збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; [редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова) та ін.]. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – 2008. – Вип. 42. – С. 143-147.
9. Ф87833 94(477)"1918" М25 Мараєв В. Візит Гетьмана Павла Скоропадського до Німеччини // Мараєв В. Україна, 1918: хроніка / Владлен Мараєв. – Х. : Фоліо, 2020. – 304 с. – С. 214-221.
10. 993674 94(477)"1917/1921" М69 Михайлова О. Ю. Павло Скоропадський. "Крім негідників, усі підуть за мною" / Ольга Михайлова ; НАН України, Ін-т політ. і етнонац. досліджень ім. І. Ф. Кураса. – К. : Парламент. вид-во, 2018. – 368 с.
11. 905062 63.3(4Укр)613 Р33 Реєнт О. П. Павло Скоропадський / Олександр Реєнт. – К. : Альтернативи, 2003. – 304 с.
12. 987142 66.49 П64 Потульницький В. А. Дипломатія Павла Скоропадського. Військово-дипломатичні стосунки гетьмана з острівними монархіями у 1926-1943 рр. : до 140-річчя від народження гетьмана Павла Скоропадського / Володимир Потульницький. – [Х.] : Акта. – 312 с.
13. 977585 63.3(4Укр)6 Р88 Русначенко А. Українська держава Павла Скоропадського // Русначенко А. Нариси новітньої історії України : [монографія] / Русначенко А. ; Анатолій Русначенко. – К. : [Вид. Олег Філюк]. – 2014. – Кн. 1. – С. 148-205.
14. 942848 63.3(4Укр)6 С13 Савченко В. А. Павло Скоропадський. Останній гетьман України / В. А. Савченко. – Х. : Фоліо, 2008. – 384 с.
15. М153334 63.3(4Укр)6 С13 Савченко В. А. Павло Скоропадський / Савченко Віктор Анатолійович. – Х. : ПЕТ, 2013. – 128 с.
16. 1024427 94(477) Т28 Павло Скоропадський : [П. П. Скоропадський (1873-1945) - укр. держ. і політ. діяч, гетьман] // Творці державного престижу / [авт.-упоряд. М. Главацький, Н. Наумова]. – [К.] : Вид. група КМ-Букс. – [2021]. – С. 462-514.
17. 1000919 323.1(477) Ф32 Феденко П. Влада Скоропадського в 1918 році // Феденко П. Український рух у 20 столітті / Феденко П. ; Панас Феденко. – К. : Центр учб. літ. – 2019. – С. 147-167.



18. Ф92115 94(477)"1917/1920" Я60 Яневський Д. Б. Грушевський, Скоропадський, Петлюра / Данило Яневський ; [худож.-оформлювач М. С. Мендор]. – Х. : Фоліо, 2021. – 800 с.

\* \* \*

19. Авхутська С. О. Вільнокозацький рух за доби Гетьманату П. Скоропадського: спроби відродження та причини невдач // Гілея. - 2015. - Вип. 98. - С. 28-31.
20. Валігурська І. Прихід до влади Павла Скоропадського у порівнянні з Європейською Реставрацією XVII - XX століть : історіософія проблеми // Київська старовина. - 2006. – № 5. - С. 42-49.
21. Гайдук В. Гетьман України Павло Скоропадський - унікальна особистість світового рівня // Наука і суспільство. – 2018. – № 5-6. – С. 35-38.
22. Гай-Нижник П. Особиста охорона гетьмана Павла Скоропадського (1918 р.) // Київська старовина. – 2012. – № 1. – С. 73-86.
23. Гай-Нижник П. П. Грошова (емісійна) політика уряду Української держави 1918 року [Павла Скоропадського] // Фінанси України. – 2007. – № 4. – С. 136-145.
24. Гай-Нижник П. П. Законодавче та нормативно-правове підґрунтя становлення дипломатичної служби Української Держави за Гетьманату 1918 р. // Гілея. – 2017. – № 8 (123). – С. 28-36.
25. Гай-Нижник П. П. Перший державний бюджет у новітній історії України : [розроблено за Гетьманату П. Скоропадського у 1918 р.] // Фінанси України. – 2008. – № 6. – С. 111-118.
26. Горак В. С. Гетьманський переворот 29 квітня 1918 р. в інтерпритації П. Скоропадського // Укр. іст. журн. - 2008. - № 4. - С. 110-122.
27. Захарченко П., Мірошниченко М. Політико-правові засади формування національної політики Української держави гетьмана Павла Скоропадського (1918 р.) : до 100-річчя її утворення // Право України. – 2018. – № 6. – С. 160-181.
28. Зінкевич Р. Д. Створення та діяльність Першого Українського корпусу під командуванням генерала П. Скоропадського (до 100-річчя його формування) // Гілея. – 2017. – № 4(119). – С. 20-25.
29. Ковальчук М. Гетьман Павло Скоропадський та українське державотворення доби визвольних змагань // Пам'ять століть. – 2002. - № 1. – С. 38-53.
30. Ковальчук М. Перша світова війна і Українська держава гетьмана Павла Скоропадського 1918 р. // Київська старовина. – 2008. – № 2. – С. 30-61.
31. Козьмук Б. Правова політика гетьмана П. Скоропадського у вирішенні мовних питань // Публічне право. – 2013. – № 2. – С. 376-382.
32. Корновенко С. В. Аграрне законодавство П. Скоропадського у контексті вітчизняного та європейського досвіду вирішення земельного питання (1918 -1921 рр.) // Укр. іст. журн. – 2008. – № 4. – С. 72-81.
33. Крик Н. Українізація школи та проблема навчальної літератури в період Гетьманату Павла Скоропадського // Мандрівець. - 2014. - № 6. - С. 29-32.
34. Левик Б. Зовнішньополітичні орієнтири уряду Павла Скоропадського (за архівно-мемуарними матеріалами) // Схід. – 2017. – № 4. – С. 69-74.
35. Любовець О. М. Політична опора гетьманату П. Скоропадського // Укр. іст. журн. – 2013. – № 3. – С. 31-44.
36. Масенко Л. Читаючи “Спогади” Павла Скоропадського : (Психолінгвістичний портрет останнього гетьмана) // Слово і час. – 1998. - № 12. – С. 70-75.
37. Осташко Т. С. Павло Скоропадський - лідер українського гетьманського руху // Укр. іст. журн. – 2008. – № 4. – С. 96-110.
38. Отт-Скоропадська О. Скоропадські : [сімейна історія родини гетьмана Скоропадського] // Укр. культура. – 2018. – № 5-6. – С. 6-11.
39. Папакін Г. В. Павло Скоропадський: перші роки на еміграції // Укр. іст. журн. – 2008. – № 4. – С. 81-95.
40. Папакін Г. Гетьман Павло Скоропадський та Українська академія наук : проблема пошуку президента : [до 100-річчя заснування НАН України] // Укр. іст. журн. – 2018. – № 6. – С. 53-72.

41. Папакін Г. Павло Скоропадський і державотворчі процеси доби української революції 1917-1921 років // Вісн. Держ. служби України. – 2008. – № 2. – С. 30-42.
42. Пиріг Р. Я. "Білий кентавр українського козацтва" : до проблеми міфологізації образу гетьмана Павла Скоропадського // Укр. іст. журн. – 2010. – № 6. – С. 136-143.
43. Пиріг Р. Я. Гетьманат Павла Скоропадського з погляду німецько-австрійських союзників // Укр. іст. журн. – 2008. – № 4. – С. 38-47.
44. Пиріг Р. Я. Земельна реформа гетьмана Павла Скоропадського: спроби проведення та причини невдачі // Укр. іст. журн. – 2006. – № 3. – С. 68-84.
45. Пиріг Р. Я. Проблема виборів до сейму у внутрішній політиці гетьманату П. Скоропадського (квітень - грудень 1918 р.) // Укр. іст. журн. – 2012. – № 3. – С. 28-35.
46. Потульницький В. Підготовка гетьманом Павлом Скоропадським у 1926-1931 рр. підгрунття до започаткування політичних стосунків з королівством Великобританії // Кращезнавство. – 2013. – № 4. – С. 215-223.
47. Приходько М. М. Внесок дипломатичного корпусу Гетьманату в реалізацію геополітичної стратегії Павла Скоропадського // Грані. – 2018. – № 3. – С. 63-69.
48. Рум'янцев В. Витоки, природа влади та правові засади Української Держави гетьмана Павла Скоропадського // Право України. – 2020. – № 1. – С. 225-241.
49. Рябов О. А. Спроби врегулювання селянського повстанського руху в період гетьманату Павла Скоропадського // Наук. вісн. публічного та приватного права. – 2018. – № 1. - Т. 1. – С. 30-36.
50. Сенченко М. Останній гетьман України Павло Скоропадський // Вісн. Книжкової палати. – 2021. – № 9. – С. 3-5.
51. Середа А. М. Органи державного управління в Україні доби гетьманату П. Скоропадського // Вісн. ЗНУ. Юридичні науки. – 2009. – № 1. – С. 28-35.
52. Скринченко В. Павло Скоропадський, останній лицар гетьманщини // Всесвіт. – 2018. – № 7-8. – С. 175-184.
53. Солдатенко В. Ф. Прихід П. Скоропадського до влади: механізм державного перевороту та визначальні чинники закріплення режиму // Укр. іст. журн. – 2008. – № 4. – С. 5-19.
54. Ульяновський В. І. Гетьман Павло Скоропадський і справа заснування Української академії наук // Укр. іст. журн. – 2008. – № 6. – С. 26-38.
55. Чуткий А. І. Період Гетьманату: оцінка кризь призму вищої школи // Гілея. – 2018. – № 10. – С. 23-29.

Відділ наукової інформації  
та бібліографії  
Запоріжжя, пр. Соборний, 142  
061 787 53 57  
bibliograf.zounb@gmail.com  
bibliograf@zounb.zp.ua  
facebook.com/bibliograf.zounb